

МІНІСТЕРСТВО ОХОРОНИ ЗДОРОВ'Я УКРАЇНИ
ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ МЕДИЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

Кафедра судової медицини, медичного правознавства
ім. засл. проф. М.С. Бокаріуса

Навчальний рік 2023-2024

СИЛАБУС ОСВІТНЬОГО КОМПОНЕНТУ
«Судова медицина »

Нормативний освітній компонент

Форма здобуття освіти очна

Галузь знань 22 «Охорона здоров'я»

Спеціальність 224 Технології медичної діагностики та лікування

Освітньо-професійна програма (освітньо-наукова програма) Лабораторна діагностика

Другого (магістерського) рівня вищої освіти

Курс 1

Силабус навчальної дисципліни
розглянуто на засіданні кафедри
судової медицини, медичного
правознавства імені заслуженого
професора. М.С.Бокаріуса

Схвалено методичною комісією
ХНМУ з проблем хірургічного
профіля _____
(назва)

Протокол від
«30» червня 2023 року № 11

Протокол від
«30» червня 2023 року № 11

Завідувач кафедри

(підпис) О.В. Дунаєв
(ініціали, прізвище)

Голова

(підпис) В.О. Сипливий
(ініціали, прізвище)

РОЗРОБНИКИ СИЛАБУСУ:

1. ДУНАЄВ ОЛЕКСАНДР ВІТАЛІЙОВИЧ - завідувач кафедри судової медицини, медичного правознавства ім. засл. проф. М.С. Бокаріуса, д.мед.н, професор.

2. КАПУСТНИК ВОЛОДИМИР ВАЛЕРІЙОВИЧ - доцент кафедри судової медицини, медичного правознавства ім. засл. проф. М.С. Бокаріуса, д.юр.н., доцент

3. КРИВЕНКО ОЛЕКСАНДР ІВАНОВИЧ - доцент кафедри судової медицини, медичного правознавства ім. засл. проф. М.С. Бокаріуса, к.юр.н., доцент

4. ЛЕОНТЬЄВ ПАВЛО ОЛЕКСАНДРОВИЧ - доцент кафедри судової медицини, медичного правознавства ім. засл. проф. М.С. Бокаріуса, к.мед.н., доцент

ДАНІ ПРО ВИКЛАДАЧІВ, ЩО ВИКЛАДАЮТЬ ОСВІТНІЙ КОМПОНЕНТ

ПІБ викладача	Дунаєв Олександр Віталійович , завідувач кафедри судової медицини, медичного правознавства імені заслуженого професора М.С.Бокаріуса, доктор медичних наук, професор
Інформація про викладача	<i>Професійні інтереси: судова медицина, правознавство, медичне право України</i> <i>Профайл викладача:</i> https://distance.knmtu.edu.ua/user/view.php?id=544
Контактний тел.	+38(096) 064-93-67
Корпоративний E-mail:	ov.dunaev@knmtu.edu.ua
Інформація про консультації: <u>очні консультації</u> розклад: місце проведення:	<i>кожний вівторок з 15.00 до 17.00 год.</i> <i>м. Харків, вул. Тринклера, б. 6, кафедра судової медицини, медичного правознавства імені заслуженого професора М.С.Бокаріуса (3-й поверх)</i> <i>за попередньою домовленістю,</i> http://31.128.79.157:8083/mod/bigbluebuttonbn/view.php?id=37924
<u>он-лайн консультації:</u>	
Локація	<i>вул. Тринклера, б. 6</i> https://goo.gl/maps/v6bFs5yZonFD77zсА

ПІБ викладача	Леонт'єв Павло Олександрович доцент кафедри судової медицини, медичного правознавства імені заслуженого професора М.С.Бокаріуса, кандидат медичних наук, доцент
Інформація про викладача	<i>Професійні інтереси: судова медицина, медичне право України.</i> <i>Профайл викладача:</i> https://distance.knmtu.edu.ua/user/view.php?id=562
Контактний тел.	+38 (098) 466-04-16
Корпоративний E-mail:	po.leontiev@knmtu.edu.ua
Інформація про консультації: <u>очні консультації</u> розклад: місце проведення:	<i>кожний вівторок з 15.00 до 17.00 год.</i> <i>м. Харків, вул. Тринклера, б. 6, кафедра судової медицини, медичного правознавства імені заслуженого професора М.С.Бокаріуса (3-й поверх)</i> <i>за попередньою домовленістю,</i>

<u>он-лайн</u> <u>консультації:</u>	<i>http://31.128.79.157:8083/mod/bigbluebuttonbn/view.php?id=37924</i>
Локація	<i>вул. Тринклера, б. 6</i> <i>https://goo.gl/maps/v6bFs5yZonFD77zcA</i>

ВСТУП

Силабус освітнього компоненту «Судова медицина» складений відповідно до Стандарту вищої освіти України (далі – Стандарт) підготовки другого (магістерського) рівня галузі знань 22 «Охорона здоров'я» спеціальності – 224 «Технології медичної діагностики і лікування».

Опис освітнього компоненту (анотація). ОК «Судова медицина – направлений на вивчення питань медичного, біологічного та медико-правового характеру, що виникають у практичній діяльності органів правосуддя та судочинства. Необхідність оволодіння міцними знаннями з теорії та практики судової медицини обумовлена тим, що, згідно чинного законодавства, правоохоронні органи мають право залучати до виконання експертних функцій лікаря будь-якої спеціальності незалежно від того, на якому факультеті він одержав медичну освіту. У зв'язку з цим судово-медичні знання важливі для кожного лікаря, який у разі необхідності має вірно їх застосувати у практичній діяльності. Окрім того, знання з судової медицини можуть стати в нагоді лікарю будь-якої спеціальності в майбутньої професійній діяльності.

Предметом вивчення освітнього компоненту є оволодіння здобувачем вищої освіти теоретичних знань та практичних навичок, які для них будуть необхідні у провадженні практичної діяльності у сфері охорони здоров'я, а також будуть корисними у повсякденному житті на фоні високого рівня правосвідомості та підвищення правової культури, а також недопущення лікарських помилок і злочинів.

Міждисциплінарні зв'язки. Освітній компонент «Судова медицина» є необхідною складовою формування особистості лікаря у вищій медичній школі, він пов'язаний зі знаннями соціально-гуманітарних і природничо-наукових дисциплін – анатомії, фізіології, патологічної анатомії, токсикології, технологій медичної діяльності, педіатрії, неонатології, травматології, безпеки життєдіяльності, основи біоетики та біобезпеки, філософії, етики, медичної психології тощо.

Пререквізити. Вивчення освітнього компоненту передбачає попереднє засвоєння кредитів з контролю та моніторингу діяльності у закладах вищої освіти, якість освітнього процесу.

Постреквізити. Основні положення освітнього компоненту мають застосовуватися при вивченні фахових дисциплін.

Посилання на сторінку навчальної дисципліни в MOODLE:

<https://distance.knmu.edu.ua/course/view?id=178>

1. Мета та завдання освітнього компоненту

1.1. Мета викладання освітнього компоненту «Судова медицина» - оволодіння знаннями і навичками судово-медичного експерта для виконання невідкладних слідчо-оперативних дій, а також кінцеві цілі, що встановлені на основі ОПП підготовки лікаря за фахом. До кожного розділу сформульовані конкретні цілі у вигляді надання здобувачам вищої освіти певних знань,

умінь, навичок та компетенцій, що забезпечують досягнення кінцевої мети вивчення ОК.

1.2. Основними завданнями освітнього компоненту «судова медицина» є такі:

1. Надати основи знань щодо виконання лікарем функцій судово-медичного експерта згідно чинного кримінально-процесуального законодавства України.

2. Надати вміння із встановлення факту і причини насильницької смерті, опису трупа на місці його виявлення, опису тілесних ушкоджень та визначення їх виду, характеру і ступеня тяжкості, знаходження та опису речових доказів біологічного походження.

1.3. Компетентності та результати навчання, формуванню яких сприяє дисципліна (взаємозв'язок з нормативним змістом підготовки здобувачів вищої освіти, сформульованим у термінах результатів навчання у Стандарті).

1.3.1 Вивчення освітнього компоненту забезпечує опанування здобувачами освіти **компетентностей**:

- *інтегральні*: Здатність розв'язувати складні спеціалізовані задачі та практичні проблеми під час професійної діяльності в галузі лабораторної медицини та в освітньому процесі, що передбачає застосування теоретичних засад і методів лабораторної діагностики з метою комплексної оцінки морфологічного та функціонального стану органів і систем пацієнтів; встановлювати лабораторний діагноз, проводити санітарно-гігієнічну експертизу.

- *загальних компетентностей*:

ЗК 01. Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу.

ЗК 02. Здатність спілкуватися іншою мовою.

ЗК 03. Навички використання інформаційних та комунікаційних технологій .

ЗК 04. Здатність проведення досліджень на відповідному рівні.

ЗК 05. Здатність навчатись та навчати.

ЗК 06. Вміння виявляти, ставити та вирішувати проблеми.

ЗК 07. Здатність до пошуку, оброблення та аналізу інформації з різних джерел.

ЗК 08. Здатність працювати автономно та в команді.

- *спеціальних (фахових) компетентностей*:

СК 01. Навички оцінювання організації та якості надання різних видів медичної допомоги та санітарно-епідеміологічного благополуччя населення.

СК 06. Здатність використовувати професійні знання для проведення судово-медичної експертизи живих, загиблих і померлих з травматичними та вогнепальними ушкодженнями із сучасної зброї, термічними та хімічними опіками, отруєннями, захворюваннями тощо.

СК 12. Здатність за результатами санітарно-гігієнічних досліджень чинників навколишнього та виробничого середовищ, харчових продуктів, обстежень закладів охорони здоров'я, радіометричних досліджень,

оцінювати їх безпечність, відповідність до вимог санітарного законодавства України

1.3.2 Вивчення освітнього компоненту забезпечує набуття студентами наступних **програмних результатів навчання:**

ПРН 1. Застосовувати професійні знання; формулювати ідеї, концепції з метою використання в роботі академічного або професійного спрямування.

ПРН 2. Знаходити рішення у професійній діяльності, мати достатню компетентність в методах самостійних досліджень, бути здатним інтерпретувати їх результати.

ПРН 3. Володіти та застосовувати знання та уміння із загальної та професійної підготовки при вирішенні спеціалізованих завдань.

ПРН 7. Демонструвати поглиблення базових знань за допомогою самоосвіти, демонструвати уміння представити і оцінити власний досвід та аналізувати й застосовувати досвід колег, демонструвати здатність обміну досвідом з іншими спеціалістами.

ПРН 9. Надавати екстрену долікарняну допомогу, за будь-яких обставин, використовуючи знання про людину, її органи та системи, дотримуючись відповідних етичних та юридичних норм, шляхом прийняття обґрунтованого рішення.

1.3.3. Вивчення освітнього компоненту забезпечує набуття студентами наступних **соціальний навичок (Soft skills):**

Знати основи судової медицини, структуру судово-медичної служби України.

Знати цілі та завдання судової медицини, основні методи дослідження судово-медичних об'єктів.

Ознайомитися з судово-медичною документацією і вміти її складати.

Опанувати методами роботи з мерцями і вміти виявити тілесні ушкодження, їхній вплив на настання смерті, встановлювати причину смерті.

Бути здатними оглянути місце події та труп на ньому.

Мати навички огляду живих осіб для виявлення у них тілесних ушкоджень.

Вміти вилучати біологічні об'єкти для подальшого їхнього дослідження в судово-медичній лабораторії.

Ознайомитися з роботою експертів у судово-медичній лабораторії.

Бути відповідальним за свою медичну і громадянську позицію та діяльність.

Знати і вміти правомірно користуватися медичним законодавством України.

2. Інформаційний обсяг освітнього компоненту.

Найменування показників	Галузь знань, спеціальність, освітньо-кваліфікаційний рівень	Характеристика освітнього компонента	
		денна форма навчання	
Кількість кредитів – 3,0 кредита	Галузь знань: <u>22 «Охорона здоров'я»</u> (шифр і назва)	нормативний	
Загальна кількість годин – 90 годин	Спеціальність: <u>224 «Технології медичної діагностики та лікування»</u> Спеціалізація: <u>224.01 «Лабораторна діагностика»</u>	Рік підготовки:	
		1-й	-
		Семестр	
		1-й	-
Годин для денної форми навчання: аудиторних – 40 годин самостійної роботи студента – 50 годин	Освітньо-кваліфікаційний рівень: другий (магістерський) ОПП: <u>«Лабораторна діагностика»</u>	Лекції	
		16 год.	-
		Практичні, семінарські	
		24 год.	-
		Лабораторні - не має	
		Самостійна робота	
		50 год.	-
		Індивідуальні завдання: не має	
Вид контролю: диференційований залік			

2.1 Опис освітнього компоненту

2.2.1 Лекції

№ з/п	Назва теми	Кількість годин	Види лекцій
1	Предмет і завдання судової медицини, історичні етапи її розвитку. Історія кафедри судової медицини ХНМУ. Внесок проф. М.С. Бокаріуса у розвиток вітчизняної судової медицини та криміналістики. Показ історично-документального фільму про М.С. Бокаріуса. Загальні питання судово-медичної танатології. Процес вмирання та смерть. Клінічна та біологічна смерть, їх діагностика. Ранні та пізні трупні явища. Діагностика давності настання смерті.	2	Інформаційна (освітня), презентація
2	Судово-медична експертиза механічних ушкоджень. Загальні питання судово-медичної травматології. Судово-медична експертиза ушкоджень від дії тупих предметів. Класифікація тупих предметів і механізм їх дії. Судово-медичне значення саден, синців, ран, переломів, черепно-	2	Проблемна, мультимедійна

	<p>мозкових травм. Судово-медична експертиза ушкоджень від дії гострих предметів. Класифікація гострих предметів. Диференційна діагностика ран спричинених гострими предметами.</p>		
3	<p>Судово-медична експертиза вогнепальних ушкоджень. Загальні поняття про вогнепальні пошкодження. Вогнепальна зброя, її види. Патрон та його складові частини. Механізм та додаткові фактори пострілу. Судово-медична експертиза вогнепальних ушкоджень: визначення вхідного та вихідного кульових отворів, дистанції і напрямку пострілу. Ушкодження з мисливської зброї. Вибухова травма.</p>	2	<p>Лекція-бесіда, мультимедійна, презентація</p>
4	<p>Судово-медична експертиза транспортної травми. Травматизм та його види. Класифікація транспортної травми. Автомобільна травма та основні її види. Зв'язок фаз автомобільної травми з механізмом виникнення ушкоджень. Особливості огляду місця ДТП. Мотоциклетна травма, особливості ушкоджень. Залізнична травма, її види та особливості ушкоджень. Травма на водному транспорті. Авіаційна травма та її види.</p>	2	<p>Лекція-бесіда, мультимедійна, презентація</p>
5	<p>Судово-медична експертиза механічної асфіксії. Поняття про асфіксію та механічну асфіксію. Клінічна картина вмирання. Патоморфологічні зміни після смерті від механічної асфіксії. Класифікація механічної асфіксії. Повішення і задушення петлею.. Задушення руками. Стискання грудей і живота. Утоплення. Закриття дихальних отворів та шляхів сторонніми тілами. Лабораторні методи дослідження.</p>	2	<p>Лекція-бесіда, мультимедійна, презентація</p>
6	<p>Судово-медична експертиза смертельних отруєнь. Поняття про отрути та отруєння. Класифікація отрут. Особливості судово-медичної діагностики отруєнь корозійними, кров'яними, деструктивними, нервово-функціональними отрутами, етиловим спиртом, суррогатами алкоголю, наркотичними препаратами, харчовими отрутами.</p>	2	<p>Проблемна, мультимедійна</p>
7	<p>Судово-медична експертиза речових доказів. Поняття про речові докази, їх значення в розкритті злочину проти життя та здоров'я особи. Роль лікаря-спеціаліста у виявленні, описанні, вилученні, пакуванні речових доказів та направленні їх на дослідження. Судово-медична експертиза крові, сім'яних</p>	2	<p>Проблемна, мультимедійна</p>

	плям, волосся. Особливості лабораторної діагностики.		
8	Судово-медична експертиза потерпілих, обвинувачуваних та інших осіб, експертиза статевих станів та статевих злочинів. Приводи з судово-медичної експертизи живих осіб. Тяжкі тілесні ушкодження, ушкодження середнього ступеню тяжкості, легкі тілесні ушкодження.	2	Проблемна, мультимедійна
Усього годин		16	

2.2.2 Семінарські заняття – немає.

2.2.3 Практичні заняття

№ з/п	Назва теми	Кіл-ть годин	Методи навчання	Форми контролю
1	Організаційно-процесуальні основи проведення судово-медичної експертизи. Права, обов'язки та відповідальність експерта. Судово-медична документація. Відвідування музею історії кафедри судової медицини та ХОБСМЕ.	2	Моделювання процесів і ситуацій, кейс-метод	Усне опитування здобувачів вищої освіти
2	Судово-медична танатологія. Огляд місця події. Права, обов'язки та завдання лікаря під час огляду трупа на місці його виявлення. Особливості судово-медичної експертизи трупа. Демонстрація судово-медичного розтину.	2	Індивідуальні (групові) творчі роботи	Письмовий контроль теоретичних знань за варіантами
3	Судово-медична експертиза ушкоджень від дії тупих предметів.	2	Кейс-метод, вирішення ситуаційних і практичних завдань	Тестовий контроль
4	Судово-медична експертиза ушкоджень від дії гострих предметів.	2	Індивідуальні (групові) творчі роботи, вирішення ситуаційних і практичних завдань	Тестовий контроль
5	Судово-медична експертиза вогнепальних ушкоджень	2	Моделювання процесів і ситуацій	Усне опитування здобувачів вищої освіти
6	Судово-медична експертиза транспортної травми.	2	Індивідуальні (групові) творчі роботи	Письмовий контроль теоретичних знань за варіантами
7	Судово-медична експертиза механічної асфіксії	2	Індивідуальні (групові) творчі роботи,	Тестовий контроль

			кейс-метод	
8	Судово-медична експертиза отруєнь.	2	Моделювання процесів і ситуацій, вирішення ситуаційних і практичних завдань	Усне опитування здобувачів вищої освіти, тестовий контроль
9	Судово-медична експертиза речових доказів біологічного походження	2	Кейс-метод, вирішення ситуаційних і практичних завдань	Письмовий контроль теоретичних знань за варіантами
10	Судово-медична експертиза встановлення ступеню тяжкості тілесних ушкоджень. Судово-медична експертиза спірних статевих станів та статевих злочинів.	2	Моделювання процесів і ситуацій, кейс-метод	Письмовий контроль теоретичних знань за варіантами
11	Надання екстреної долікарняної допомоги із дотриманням відповідних етичних та юридичних норм	2	Обговорення, виконання практичних і ситуаційних завдань	Усне опитування, виконання практичних і ситуаційних завдань
12	Диференційований залік	2	Моделювання процесів і ситуацій, кейс-метод	Тестовий контроль
Всього годин:		24		

2.2.4. Лабораторні заняття – немає.

2.2.5. Самостійна робота

№ з/п	Назва теми	Кіл-ть годин	Методи навчання	Форми контролю
Підготовка до практичних занять – теоретична підготовка та опрацювання практичних навичок				
1	Тема 1. Предмет, завдання і історія розвитку судової медицини. Історія розвитку кафедри судової медицини ХНМУ	2	Робота з текстом, конспектування	Тестовий контроль
2	Тема 2. Організаційно-процесуальні засади проведення судово-медичної експертизи на Україні.	2	Робота з текстом, конспектування	Тестовий контроль
3	Тема 3. Судово-медична танатологія. Огляд місця події та завдання лікаря під час огляду трупа на місці його виявлення.	2	Індивідуальні (групові) творчі ситуаційні й практичні завдання	Презентація та захист результатів виконання творчих

				індивідуальних (групових) ситуаційних і практичних завдань
4	Тема 4. Судово-медична експертиза ушкоджень від дії тупих предметів.	2	Робота з текстом, конспектування	Тестовий контроль
5	Тема 5. Судово-медична експертиза ушкоджень від дії гострих предметів	2	Робота з текстом, конспектування	Тестовий контроль
6	Тема 6. Судово-медична експертиза вогнепальних ушкоджень.	2	Робота з текстом, конспектування	Тестовий контроль
7	Тема 7. Судово-медична експертиза транспортної травми	2	Робота з текстом, конспектування	Тестовий контроль
8	Тема 8. Судово-медична експертиза трупів новонароджених.	2	Робота з текстом, конспектування	Тестовий контроль
9	Тема 9. Судово-медична експертиза механічної асфіксії	2	Робота з текстом, конспектування	Тестовий контроль. Самоконтроль
10	Тема 10. Судово-медична експертиза смертельних отруень.	2	Індивідуальні (групові) творчі ситуаційні й практичні завдання	Презентація та захист результатів виконання творчих індивідуальних (групових) ситуаційних і практичних завдань
11	Тема 15. Судово-медична експертиза речових доказів біологічного походження.	2	Індивідуальні (групові) творчі ситуаційні й практичні завдання	Презентація та захист результатів виконання творчих індивідуальних (групових) ситуаційних і практичних завдань
12	Тема 16. Судово-медична експертиза потерпілих, обвинувачуваних та інших осіб. Демонстрація судово-медичного дослідження живих осіб.	2	Робота з текстом, конспектування	Тестовий контроль
13	Тема 17. Судово-медична експертиза статевих станів та статевих злочинів.	2	Індивідуальні (групові) творчі ситуаційні й практичні завдання	Презентація та захист результатів виконання творчих індивідуальних

				(групових) ситуаційних і практичних завдань
Самостійне опрацювання тем, які не увійшли до плану аудиторних занять				
14	Тема 11. Судово-медична експертиза ушкоджень від дії біологічних чинників	2	Індивідуальні (групові) творчі ситуаційні й практичні завдання	Презентація та захист результатів виконання творчих індивідуальних (групових) ситуаційних і практичних завдань
15	Тема 12. Судово-медична експертиза ушкоджень від дії крайніх температур, атмосферної та технічної електрики.	4	Робота з текстом, конспектування	Тестовий контроль
16	Тема 13. Судово-медична експертиза ушкоджень від дії променевої енергії	2	Робота з текстом, конспектування	Тестовий контроль
17	Тема 14. Судово-медична експертиза ушкоджень від дії зміненого атмосферного тиску	2	Робота з текстом, конспектування	Тестовий контроль
18	Підготовка до диференційованого заліку	6		
Всього годин:		50		

3 КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ

3.1 Оцінювання успішності навчання здобувачів вищої освіти здійснюється на підставі чинної «Інструкції з оцінювання навчальної діяльності при Європейській кредитно-трансферній системі організації навчального процесу» (наказ ректора ХНМУ № 181 від 21.08.2021 р.).

Поточна навчальна діяльність (ПНД) здобувачів вищої освіти контролюється викладачем академічної групи, після засвоєння ними кожної теми освітнього компонента і виставляються оцінки з використанням 4-бальної (національної) системи. Для здобувачів вищої освіти заочної форми навчання до поточних оцінок також належить оцінка за виконане індивідуальне завдання. За підсумками семестру середню оцінку (з точністю до сотих) за ПНД викладач автоматично одержує за допомогою електронного журналу системи АСУ. Підсумковий бал за ПНД у семестрі визначається як середнє арифметичне національних оцінок за кожне заняття та ПЗ, округлене до 2-х знаків після коми. До суми балів за ПНД включається також оцінка за виконане ІЗ. Перерахунок середньої оцінки за ПНД у багатобальну шкалу, для освітніх компонентів, що завершуються диференційованим заліком (табл. 3.1).

Таблиця 3.1 – Перерахунок середньої оцінки за поточну діяльність у багатобальну шкалу (для освітніх компонентів, що завершуються диференційним заліком)

4-бальна шкала	120-бальна шкала	4-бальна шкала	120-бальна шкала	4-бальна шкала	120-бальна шкала
5,00	120	4,25-4,28	102	3,49-3,53	84
4,95-4,99	119	4,20-4,24	101	3,45-3,48	83
4,91-4,94	118	4,16-4,19	100	3,41-3,44	82
4,87-4,90	117	4,12-4,15	99	3,37-3,40	81
4,83-4,86	116	4,08-4,11	98	3,33-3,36	80
4,79-4,82	115	4,04-4,07	97	3,29-3,32	79
4,75-4,78	114	3,99-4,03	96	3,25-3,28	78
4,70-4,74	113	3,95-3,98	95	3,21-3,24	77
4,66-4,69	112	3,91-3,94	94	3,18-3,20	76
4,62-4,65	111	3,87-3,90	93	3,15-3,17	75
4,58-4,61	110	3,83-3,86	92	3,13-3,14	74
4,54-4,57	109	3,79-3,82	91	3,10-3,12	73
4,50-4,53	108	3,74-3,78	90	3,07-3,09	72
4,45-4,49	107	3,70-3,73	89	3,04-3,06	71
4,41-4,44	106	3,66-3,69	88	3,00-3,03	70
4,37-4,40	105	3,62-3,65	87	Менше 3	Недостатньо
4,33-4,36	104	3,58-3,61	86		
4,29-4,32	103	3,54-3,57	85		

Формою підсумкового контролю міри опанування змісту освітнього компоненту є диференційований залік, який проводиться викладачем академічної групи відповідно розкладу (на останньому занятті). Диференційований залік – це процес, протягом якого перевіряються отримані за час навчання: рівень теоретичних знань; розвиток творчого мислення; навички самостійної роботи; компетенції (вміння синтезувати отримані знання і застосовувати їх у вирішенні практичних завдань). Диференційований залік проводиться викладачем групи на останньому практичному занятті у формі оцінювання засвоєння практичних навичок і теоретичних знань у день проведення диференційованого заліку (табл. 3.2).

Таблиця 3.2 – Критерії оцінювання результатів навчальної діяльності здобувачів вищої освіти з освітнього компонента, що завершуються диференційованим заліком

Оцінка	Критерії оцінювання
«Відмінно»	Здобувач вищої освіти виявляє особливі творчі здібності, вміє самостійно здобувати знання, без допомоги викладача знаходить та опрацьовує необхідну інформацію, вміє використовувати набуті знання і вміння для прийняття рішень у нестандартних ситуаціях, переконливо аргументує відповіді, самостійно розкриває власні обдарування і нахили
«Дуже добре»	Здобувач вищої освіти вільно володіє вивченим обсягом матеріалу, застосовує його на практиці, вільно розв’язує вправи і задачі у стандартних ситуаціях, самостійно виправляє допущені помилки,

	кількість яких незначна
«Добре»	Здобувач вищої освіти вміє зіставляти, узагальнювати, систематизувати інформацію під керівництвом викладача; в цілому самостійно застосовувати її на практиці; контролювати власну діяльність; виправляти помилки, серед яких є суттєві, добирати аргументи для підтвердження думок
«Задовільно»	Здобувач вищої освіти відтворює значну частину теоретичного матеріалу, виявляє знання і розуміння основних положень; з допомогою викладача може аналізувати навчальний матеріал, виправляти помилки, серед яких є значна кількість суттєвих
«Достатньо»	Здобувач вищої освіти володіє навчальним матеріалом на рівні, вищому за початковий, значну частину його відтворює на репродуктивному рівні
«Незадовільно» з можливістю повторного складання диференційованого заліку	Здобувач вищої освіти володіє матеріалом на рівні окремих фрагментів, що становлять незначну частину навчального матеріалу
«Незадовільно» з обов'язковим повторним вивченням освітнього компонента	Здобувач вищої освіти володіє матеріалом на рівні елементарного розпізнання і відтворення окремих фактів, елементів, об'єктів
Зокрема, критерії оцінювання практичних навичок з освітнього компонента	
«Відмінно»	Здобувач вищої освіти відповідає високому (творчому) рівню компетентності: виявляє особливі творчі здібності, без помилок самостійно демонструє виконання практичних умінь та володіє системними теоретичними знаннями (знає методику виконання практичних навичок, показання та протипоказання, можливі ускладнення та ін.) та має здібності для прийняття рішень у нестандартних ситуаціях
«Добре»	Здобувач вищої освіти самостійно демонструє виконання практичних умінь, допускаючи деякі неточності, які швидко виправляє, володіє теоретичними знаннями (знає методику виконання практичних навичок, показання та протипоказання, можливі ускладнення та ін.)
«Задовільно»	Здобувач вищої освіти демонструє виконання практичних умінь, допускаючи деякі помилки, які може виправити при корекції їх викладачем, володіє задовільними теоретичними знаннями (знає основні положення методики виконання практичних навичок, показання та протипоказання, можливі ускладнення та ін.)
«Незадовільно»	Здобувач вищої освіти не може самостійно продемонструвати практичні вміння (виконує їх, допускаючи грубі помилки), не володіє достатнім рівнем теоретичних знань (не знає методики виконання практичних навичок, показань і протипоказань, можливих ускладнень).

Загальна оцінка з освітнього компонента визначається як середнє арифметичне балів ПНД, які переводяться у 120-бальну шкалу ЕСТС (табл. 3.1) з додаванням балів, одержаних безпосередньо на іспиті (табл. 3.3).

Таблиця 3.3 – Оцінювання теоретичних знань, якщо практичні навички оцінюються за критеріями «виконав»/«не виконав»

Кількість питань	«5»	«4»	«3»	Усна відповідь на питання, які включають теоретичну частину освітнього компоненту	За кожну відповідь здобувач вищої освіти одержує від 10 до 16 балів, що відповідає: «5» – 15–16 балів; «4» – 13–14 балів; «3» – 10–12 балів.
1	20	18	12		
2	40	36	24		
3	60	54	36		
4	80	72	48		

Максимальна кількість балів, яку здобувач вищої освіти може набрати за вивчення освітнього компонента – 200 балів, у т.ч. за ПНД – 120 балів. Мінімальна кількість балів становить 120, у т.ч. за ПНД – 70. Відповідність оцінок за 200-бальною шкалою, 4-бальною (національною) шкалою та шкалою ECTS (табл. 3.4).

Таблиця 3.4 – Відповідність оцінок за 200-бальною шкалою, 4-бальною (національною) шкалою та шкалою ECTS

Оцінка за 200-бальною шкалою	Оцінка за шкалою ECTS	Оцінка за 4-бальною (національною) шкалою
180–200	A	Відмінно
160–179	B	Добре
150–159	C	Добре
130–149	D	Задовільно
120–129	E	Задовільно
Менше 120	F, Fx	Незадовільно

Оцінка з освітнього компонента виставляється лише здобувачам вищої освіти, яким зараховані усі підсумкові заняття та диференційований залік. Здобувачам вищої освіти, які не виконали вимоги навчальної програми виставляється оцінка **F_x**, якщо вони були допущені до складання іспиту, але не склали його. Оцінка **F** виставляється здобувачам вищої освіти, які не допущені до складання диференційованого заліку.

3.2. Питання до диференційованого заліку:

1. Визначення, зміст і завдання судової медицини. Основні етапи розвитку світової судової медицини. Праці А.Паре, П. Закхея, Й. Бонна. Внесок М.І. Пирогова і М.С. Бокаріуса в розвиток судової медицини.
2. Визначення, зміст і завдання судової медицини. Основні етапи розвитку вітчизняної судової медицини. Внесок проф. М.С. Бокаріуса, Ю.С. Сапожнікова, І.О. Концевич в розвиток судової медицини.
3. Історія розвитку кафедри судової медицини, медичного правознавства ХНМУ. Внесок проф. В.К. Анрепа, М.С. Бокаріуса, М.М. Бокаріуса, М.П. Марченко та ін. вчених в розвиток вітчизняної судової медицини.
4. Організаційно-процесуальні основи проведення судово-медичної експертизи на Україні.
5. Права, обов'язки і відповідальність судово-медичного експерта.
6. Судово-медична документація.

7. Судово-медична експертиза – предмет і завдання галузі, об'єкти експертизи, регламентуючі нормативно-правові документи, документація.
8. Структура бюро судово-медичної експертизи.
9. Методика проведення судово-медичної експертизи.
10. Структура «Висновку експерта».
11. Вимоги до оформлення висновків та порядок їх підпису.
12. Відповідальність експерта.
13. Залучення лікарів-консультантів.
14. Види судово-медичних експертиз.
15. Проведення судово-медичних експертиз щодо притягнення медичних працівників до кримінальної відповідальності за професійні правопорушення.
16. Вмирання та смерть – загальні відомості, механізм вмирання, стадії, вірогідні та достовірні ознаки смерті.
17. Трупне залякання – механізм виникнення, послідовність розвитку та судово-медичне значення.
18. Судово-медична танатологія. Вірогідні та достовірні ознаки смерті. Ранні трупні явища і їх судово-медичне значення.
19. Судово-медична танатологія. Вірогідні та достовірні ознаки смерті. Пізні трупні явища і їх судово-медичне значення.
20. Охолодження трупа. Термометрія трупа. Особливості змін температури трупа людини в залежності від факторів зовнішнього середовища.
21. Судово-медична танатологія. Способи і методи визначення давності настання смерті в судово-медичній практиці.
22. Судово-медична танатологія. Консервувальні зміни організму людини, їх причини, механізм виникнення та судово-медичне значення.
23. Судово-медична танатологія. Гниття трупа – стадії розвитку та морфологічні зміни тканин у залежності від давності настання смерті.
24. Ранні абсолютні ознаки смерті. Трупні плями – стадії розвитку та судово-медичне значення при проведенні судово-медичних експертиз.
25. Порядок проведення судово-медичної експертизи трупа, документація, способи розтинів, проби на пневмоторакс та повітряну емболію.
26. Порядок судово-медичної експертизи трупів новонароджених та дітей. Способи розтину. Документація. Лабораторні методи досліджень.
27. Дітовбивство – визначення, види вбивств, судово-медична експертиза причин смерті внаслідок дії різних факторів зовнішнього середовища.
28. Судово-медична експертиза трупів новонароджених. Встановлення новонародженості, доношеності, зрілості та життєздатності плода.
29. Судово-медична експертиза трупів новонароджених. Встановлення новонародженості та живонародженості дитини, часу

позаутробного життя, причини смерті. Мікроскопічні ознаки живонародженості.

30. Огляд місця події – завдання лікаря під час огляду трупа на місці його виявлення, документація, схема опису трупа на місці події, правила вилучення речових доказів біологічного походження.

31. Раптова смерть – ознаки, причини і генез раптової смерті. Особливості судово-медичного дослідження трупів осіб, що померли від захворювань органів кровообігу, дихання, травлення, ЦНС. Раптова смерть у дітей.

32. Ушкодження тупими предметами. Класифікація тупих предметів. Види тілесних ушкоджень та механізм їх спричинення від дії тупих предметів.

33. Судово-медичне значення саден.

34. Судово-медичне значення синців.

35. Ушкодження тупими предметами. Класифікація і диференційна діагностика ран, що заподіяні тупими предметами.

36. Ушкодження гострими предметами. Класифікація гострих предметів і ран, що їх заподіяли.

37. Диференційна діагностика різаної та рубленої ран.

38. Ознаки колото-різаної рани. Основний та додатковий розріз та його судово-медичне значення.

39. Судово-медична травматологія. Характер, механізм виникнення і судово-медичне значення переломів ребер, хребта, костей лицьового черепа. Види переломів. Прямі й непрямі переломи.

40. Травматизм та його види. Падіння з висоти - види падіння, особливості огляду місця події та експертизи в цих випадках. Падіння на площині.

41. Визначення зажиттєвості та давності пошкоджень в судовій медицині.

42. Судово-медична травматологія. Характер, механізм виникнення і судово-медичне значення переломів плоских і трубчатих кісток.

43. Судово-медична експертиза смерті і ушкоджень, що виникли внаслідок падіння з висоти, їх диференціальна діагностика з автотравмою.

44. Визначення терміну «автотравма». Специфічні, характерні і нехарактерні ушкодження внаслідок автомобільної травми. Судово-медична експертиза випадків випадіння людини із кабіни автомобіля.

45. Види автомобільної травми. Судово-медична експертиза випадків наїзду автомобіля на пішохода. Значення бампер-перелому.

46. Види автомобільної травми. Судово-медична експертиза випадків переїзду тіла колесом автомобіля.

47. Види автомобільної травми. Судово-медична експертиза випадків травми водія і пасажира всередині кабіни автомобіля.

48. Класифікація транспортної травми. Судово-медична експертиза мотоциклетної травми. Класифікація та види мототравми. Специфічні, характерні та нехарактерні ушкодження в цих випадках.

49. Судово-медична експертиза залізничної травми. Питання, які вирішуються при судово-медичній експертизі даного виду травми.
50. Вогнепальні ушкодження. Визначення вхідного та вихідного отвору на шкірі та на кістках. Види кульових ранових каналів. Визначення дистанції пострілу. Феномен Віноградова.
51. Класифікація вогнепальної зброї. Судово-медична експертиза ушкоджень внаслідок дії мисливської зброї. Ушкодження дробом.
52. Визначення вхідного та вихідного отвору, дистанції пострілу. Вибухова травма. Особливості судово-медичної експертизи потерпілих внаслідок вибуху. Коло питань, що вирішує судово-медичний експерт.
53. Вогнепальні ушкодження. Лабораторні методи дослідження при експертизі вогнепальних ушкоджень та їх можливості.
54. Судово-медико-криміналістичні методи дослідження та їх можливості.
55. Ідентифікаційні дослідження знарядь травми. Можливості ідентифікаційних досліджень кісток трупа. Встановлення особистості методом фото суміщення та методом пластичної реконструкції.
56. Асфіксія – визначення, класифікація, асфіктичні періоди і їх тривалість.
57. Загальноасфіктичні ознаки. Компресійний вид механічної асфіксії.
58. Класифікація механічної асфіксії. Судово-медична діагностика смерті внаслідок повішення та задушення петлею.
59. Види обтураційної асфіксії. Судово-медична діагностика смерті внаслідок утоплення - види утоплення, ознаки утоплення на трупі, можливості лабораторних досліджень при експертизі утоплення.
60. Види странгуляційної асфіксії. Судово-медична експертиза смерті і ушкоджень внаслідок задушення руками.
61. Класифікація механічної асфіксії. Судово-медична експертиза смерті внаслідок закриття дихальних отворів і шляхів сторонніми предметами.
62. Гіпоксія та її типи. Патогенез розвитку механічної асфіксії. Ознаки перебування трупа в воді. Мацерація. Ознаки утоплення на трупі.
63. Диференційна діагностика повішення та задушення петлею. Видові зовнішні та внутрішні ознаки повішення. Встановлення прижиттєвості странгуляційної борозни. Проба М.С. Бокаріуса.
64. Судово-медична експертиза смерті і ушкоджень внаслідок дії електричного струму. Особливості дії струму на організм людини. Петлі струму. Макро- і мікроскопічне дослідження електромітки.
65. Судово-медична експертиза смерті і ушкоджень внаслідок дії високої температури. Загальна і місцева дія високої температури. Види та ступені опіків тіла. Діагностика прижиттєвих і післясмертних опіків.
66. Судово-медична експертиза смерті і ушкоджень внаслідок дії низької температури. Загальна і місцева дія низької температури. Ступені відмороження тіла. Ознаки переохолодження тіла на трупі.

67. Судово-медична експертиза променевої травми. Загальна дія іонізуючого випромінювання. Гостре та хронічне променеве ураження, судово-медична експертиза в цих випадках.

68. Судово-медична експертиза ушкоджень, що виникли внаслідок дії зміненого атмосферного тиску. Дія на організм підвищеного та зниженого атмосферного тиску. Баротравма.

69. Судово-медична токсикологія. Отруєння і отрута – визначення, чинники і умови, які сприяють отруєнням. Класифікація отрут в судовій медицині.

70. Судово-медична токсикологія. Судово-медична діагностика смерті внаслідок дії місцеводіючих отрут.

71. Судово-медична токсикологія. Судово-медична діагностика смерті внаслідок дії деструктивних отрут.

72. Судово-медична токсикологія. Судово-медична діагностика смерті внаслідок дії кров'яних отрут.

73. Судово-медична токсикологія. Судово-медична діагностика смерті внаслідок дії функціональних отрут.

74. Судово-медична токсикологія. Судово-медична діагностика смерті внаслідок отруєння чадним газом.

75. Судово-медична діагностика смерті внаслідок отруєння етиловим алкоголем – макро- і мікроморфологічна картина на трупі, результати судово-токсикологічного аналізу. Ступені алкогольного сп'яніння.

76. Судово-медична токсикологія. Судово-медична діагностика смерті внаслідок дії наркотичних речовин.

77. Судово-медична токсикологія. Правила судово-медичного дослідження трупів при підозрі на отруєння. Тлумачення позитивних та негативних результатів судово-токсикологічного дослідження.

78. Судово-медична експертиза харчових отруєнь. Отрути бактеріального і небактеріального походження. Отруєння грибами і їх діагностика.

79. Судово-медична експертиза розладу здоров'я від дії біологічного чинника - отруєння грибами, інфекційні ураження, дія антигенами.

а. Судово-медична експертиза речових доказів. Дослідження сперми – методи дослідження і основні питання, які вирішує експерт.

80. Судово-медична експертиза речових доказів. Дослідження волосся – методи досліджень, встановлення видової належності, основні питання, які вирішує судово-медичний експерт під час дослідження волосся.

81. Судово-медична експертиза плям крові - класифікація слідів, ймовірні та достовірні методи дослідження крові, основні питання, які вирішує судово-медичний експерт під час дослідження слідів крові.

82. Визначення терміну «тілесне ушкодження». Втрата органа або втрата органом його функції – види ушкоджень, оцінка за ступенем тяжкості, особливості проведення судово-медичної експертиз цих ушкоджень.

83. Судово-медична експертиза живих осіб. Класифікація ступенів тяжкості тілесних ушкоджень і їх кваліфікаційні ознаки.

84. Судово-медична експертиза живих осіб. Ознаки тяжкого тілесного ушкодження. Перелік ушкоджень, що є небезпечними для життя.

85. Судово-медична експертиза живих осіб. Кваліфікаційні ознаки легких тілесних ушкоджень та ушкоджень середнього ступеню важкості.

86. Судово-медична експертиза живих осіб. Види загальної і професійної працездатності, порядок встановлення її утрати.

87. Судово-медична експертиза стану здоров'я, симуляції, агравації, штучних хвороб і самоушкодження.

88. Види судово-медичних експертиз з приводу спірних статевих станів і статевих злочинів. Встановлення батьківства.

89. Судово-медична експертиза живих осіб. Встановлення статевої зрілості.

90. Судово-медична експертиза живих осіб. Встановлення порушення цілості дівочої пліви.

91. Судово-медична експертиза живих осіб. Встановлення статевої репродуктивної здатності.

92. Судово-медична експертиза живих осіб. Встановлення минулих пологів - визначення факту та давності пологів.

93. Кримінальний аборт – визначення, відомі способи абортів, особливості проведення судово-медичної експертизи у цих випадках.

94. Судово-медична експертиза живих осіб. Встановлення ознак насильницького статевого акту. Особливості вилучення та лабораторного дослідження речових доказів в цих випадках.

95. Судово-медична експертиза живих осіб. Встановлення факту розбещених дій та особливості проведення даного виду експертиз.

96. Судово-медична експертиза живих осіб. Мужолозтво. Дослідження активного та пасивного партнерів. Коло питань, які вирішує експерт.

3.4. Індивідуальні завдання – не передбачені

3.5. Правила оскарження оцінки

Апеляція здобувача вищої освіти щодо оцінки (кількості балів), повинна подаватись особисто не пізніше наступного робочого дня після проведення підсумкового контролю та оголошення оцінки. Апеляція розглядається не пізніше наступного дня після її подання у присутності здобувача. Додаткове опитування здобувача вищої освіти при розгляді апеляції не допускається. Порядок подання і розгляду апеляції повинен бути оприлюднений та доведений до відома здобувача не пізніше ніж 7 днів після подання апеляції.

4. ПОЛІТИКА ОСВІТНЬОГО КОМПОНЕНТУ

Вимоги освітнього компоненту.

- повага до колег,
- толерантність до інших та їхнього досвіду,
- сприйнятливність та неупередженість,

- здатність не погоджуватися з думкою, але шанувати особистість опонента/-ки,
- ретельна аргументація своєї думки та сміливість змінювати свою позицію під впливом доказів,
- я-висловлювання, коли людина уникає непотрібних узагальнювань, описує свої почуття і формулює свої побажання з опорою на власні думки і емоції,
- обов'язкове знайомство з першоджерелами.

Відвідування занять та поведінка. Відвідування лекційних та практичних занять є обов'язковим. Відпрацювання пропущених практичних занять відбувається щоденно з 15.00 до 17.00 на кафедрі, згідно графіку на інформаційному стенді та передбачає усне опитування, вирішення тестових завдань об'ємом до 30 тестових завдань. Відпрацювання пропущених лекцій відбувається шляхом написання реферату від руки об'ємом до 20 сторінок на аркушах формату А4. Реферат повинен бути написаний з посиланням на джерела літератури та переданий викладачу особисто. Якщо виникають запитання, то можна звернутися до викладача особисто, он-лайн або за електронною поштою.

Під час лекції бажано вести конспект та зберігати достатній рівень тиші, можливо ставити запитання. До проведення практичних занять студенти повинні підготуватися за темою заняття, активно приймати участь у дискусії, ставити запитання, висловлювати свою точку зору. Під час обговорення необхідно зберігати повагу до колег, толерантність до їх досвіду, сприйнятливість та неупередженість, здатність до конструктивної критики, спиратися на власні емоції та думки.

Під час занять **дозволяється:**

- залишати аудиторію на короткий час за потреби та за дозволом викладача;
- пити безалкогольні напої;
- фотографувати слайди презентацій;
- брати активну участь у ході заняття.

Під час занять **заборонено:**

- їсти (за виключенням осіб, особливий медичний стан яких потребує іншого – в цьому випадку необхідне медичне підтвердження);
- палити, вживати алкогольні і навіть слабоалкогольні напої або наркотичні засоби;
- нецензурно висловлюватися або вживати слова, які ображають честь і гідність колег та професорсько-викладацького складу;
- грати в азартні ігри;
- наносити шкоду матеріально-технічній базі університету (псувати інвентар, обладнання; меблі, стіни, підлоги, засмічувати приміщення і території);
- галасувати, кричати або прослуховувати гучну музику в аудиторіях і навіть у коридорах під час занять.

Використання електронних гаджетів. Використання електронних

гаджетів є основним і потужним інформаційним джерелом до вивчення курсу, адаптивним до сучасних вимог і сприяє входженню в сучасний європейський освітній простір. Гаджети забезпечують постійний зворотній зв'язок: «викладач- здобувач вищої освіти», «здобувач-здобувач вищої освіти», «здобувач-група здобувачів вищої освіти».

Політика щодо осіб з особливими освітніми потребами. Організація інклюзивного навчання в закладах вищої освіти здійснюється згідно з наказом ХНМУ № 203 від 22.06.2018 «Про затвердження порядку супроводу (надання допомоги) осіб з обмеженими фізичними можливостями, громадян похилого віку, інших маломобільних груп населення під час перебування на території (в приміщеннях) ХНМУ.

Рекомендації щодо успішного складання освітнього компоненту (активність здобувачів вищої освіти під час практичного заняття, виконання необхідного мінімуму навчальної роботи). Протягом вивчення освітнього компоненту здобувач вищої освіти зобов'язаний:

- систематично відвідувати практичні заняття та лекції;
- вести конспекти практичних занять;
- приймати активну участь у роботі на заняттях;
- виконувати самостійну позааудиторну роботу.

Заохочення та стягнення. Додаткові бали впродовж курсу не передбачені.

Техніка безпеки. На першому занятті будуть роз'яснені основні принципи охорони праці на кафедрі шляхом проведення інструктажу. Очікується, що кожен повинен знати, де найближчий до аудиторії евакуаційний вихід, де знаходиться вогнегасник, як їм користуватися тощо. Після проведення інструктажу кожен здобувач вищої освіти повинен поставити підпис у журналі інструктажу кафедри з охорони праці.

5. АКАДЕМІЧНА ДОБРОЧЕСНІСТЬ

Кафедра судової медицини, медичного правознавства імені заслуженого професора М.С. Бокаріуса підтримує нульову толерантність до плагіату. Від здобувачів вищої освіти очікується бажання постійно підвищувати власну обізнаність в академічному письмі. На перших заняттях проводитимуться інформаційні заходи щодо того, що саме вважати плагіатом та як коректно здійснювати дослідницько-науковий пошук.

6. РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

Базова:

1. Forensic Medicine: textbook / В. V. Mykhailychenko, А. М. Biliakov, I. G. Savka. – 3rd edition. – Вид-во: «Медицина». – 2022, 3-є стереотипне видання. – 224 с. Б.В. // Київ, ВСВ «Медицина». 2020 – 448 с.

2. Визначення давності настання смерті : монографія. Вид. 2-ге виправ. і допов. / за заг. ред. В.О. Ольховського, Л.Л. Голубовича та В.Т. Бачинського. – Харків: ФОП Бровін О.В., 2019. – 232 с.
3. Сокол В.К., Хижняк В.В. Судово-медична діагностика посттравматичних змін м'яких тканин внаслідок механічних ушкоджень : монографія / В.К. Сокол, В.В. Хижняк. – Х.: ФОП Бровін О.В., 2014. – 224 с.
4. Судова медицина : підручник / В.Д. Мішалов, Т.В. Хохолєва та ін. (за загальною редакцією В.Д. Мішалова). – Чернівці: Місто, 2018, – 574 с.
5. Судова медицина. Медичне правознавство: підручник: у 2 кн. Б.В. Михайличенко, В.А. Шевчук, С.С. Бондар та ін.. за ред.. проф.. В.Ф. Москаленка, Б.В. Михайличенка. – Кн.1. Судова медицина. – К.»Медицина», 2011. – 448 с.
6. Судова медицина: підручник: в 2 кн. Кн. 1.: Судова медицина. / Б. В. Михайличенко та ін.; за заг. ред. Б. В. Михайличенка. – 5-те вид. – Київ : ВСВ «Медицина», 2019. – 448 с.
7. Удосконалення роботи судово-медичної служби України : монографія / за заг. ред. А.О. Моргуна та В.В. Хижняка. – Харків : ФОП Бровін О.В., 2018. – 162 с.
8. Яланський О.В., Воробйов Ю.В., Яланська Л.О., Воробйов М.Ю. Судово-медичне дослідження трупа. - Полтава, 2000. - 240 с.

1. Допоміжна:

1. Адміністративне право України : слов. термінів : навч. посіб. для студентів ВНЗ / [Андрєєва Д. Є. та ін.] ; за заг. ред. д-ра юрид. наук, проф. Т. О. Коломєць, д-ра юрид. наук, проф. В. К. Колпакова ; Держ. вищ. навч. закл. "Запоріж. нац. ун-т". - Київ : ІнЮре, 2014.
2. Банчук М.В., Москаленко В.Ф., Михайличенко Б.В., Грузєва Т.С., Хміль І.Ю., Артеменко О.І. Медичне законодавство: Правова регламентація лікарської діяльності — К.: ВСВ «Медицина», 2011, – 496 с.
3. Бойко С.О. Судово-медична експертиза визначення ступеня тяжкості тілесних ушкоджень// Ужгород, 2003. - 225 с.
4. В. Д. Мішалов, Т. В. Хохолєва, В. Т. Бачинський, В. В. Войченко, Г. Ф. Кривда, Є. Я. Костенко (за заг. ред. В. Д. Мішалова). Судова медицина. Підручник. – Київ, 2018. – 575 с.
5. Виявлення тілесних ушкоджень, характерних для катувань, та шляхи їх документальної фіксації у форматі «Стамбульського протоколу»: навчальний посібник. С.В. Козлов, В.В. Войченко, В.Д. Мішалов, О.Ю. Петрошак, В.В. Хижняк, В.В. В'юн, А.О. Моргун. Київ, 2021. 80 с.
6. Герасименко О. І. Судова медицина : підручник / за заг. ред. О. І. Герасименко, К. О. Герасименко. – 4-те вид., перероб. та доп. – Львів : Магнолія, 2018. – 464 с.
7. Герасименко О. Тлумачний словник з судової медицини. - Донецьк, 1999. - 292 с.
8. Завальнюк А.Х. Тлумачний словник судово-медичних термінів. - Тернопіль: Укрмедкнига, 1999. - 351 с.

9. Завальнюк А.Х. Судова медицина: Курс лекцій. – Тернопіль:Укрмедкнига, 2000.- 648 с.
10. Кримінальне право України (Загальна частина) [Текст] : навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. / Галина Жаровська, Олена Ющик ; Чернів. нац. ун-т ім. Юрія Федьковича. - Чернівці : Рута, 2013.
11. Кулик О.Ф., Бачинський В.Т., Савка І.Г., Ванчуляк О.Я. Особливості судово-медичного дослідження трупа при окремих видах смерті // Чернівці, 2005. – 211 С.
12. Мішалов В.Д. Судово-медичний опис тілесних ушкоджень, термінів давності їх утворення і загоєння : навчальний посібник / В.Д. Мішалов, М.М. Тагаєв, В.В. Хижняк, О.В. Дунаєв, А.О. Моргун, О.О. Моргун. Київ, НМАПО, 2018. 151 с.
13. Мішалов В.Д. Судово-медичний опис тілесних ушкоджень, термінів давності їх утворення і загоєння: навчальний посібник / В.Д. Мішалов, М.М. Тагаєв, В.Т. Бачинський, В.В. Войченко, В.В. Хижняк, О.В. Дунаєв, А.О. Моргун. – Чернівці: «Місто», 2019.– 159 с.
14. Наказ № 6 МОЗ України "Про розвиток та вдосконалення судово-медичної служби України", 1995.
15. Ранні постмортальні структурно-біохімічні зміни у м'язах для діагностики давності настання смерті [Текст] : автореферат. канд. мед. наук, спец.: 14.01.25 – судова медицина / Н. С. Коновал. – Харків : Харківський нац. мед. ун-т, 2021. – 24 с.
16. Судова експертологія (судова медицина): навчальний посібник / Б.В. Михайличенко, В.В. Кікінчук, О.М. Пешенко, В.В. Хижняк та ін. – Київ, Харків: Видавництво Людмила, 2020. – 396 с.
17. Судова медицина та судово-медичні експертизи [Текст] : навч. посіб. / І. М. Григус, В. О. Самороков, В. І. Цимбалюк, О. В. Цимбалюк. – Львів : Новий Світ-2000, 2021. – 208 с.
18. Судова медицина. Навчально-практичний посібник / М.М. Тагаєв. – 2-е вид., перероб. і доп. – Х.: Фактор, 2012. – 1296 с.
19. Судово-медична оцінка причинно-наслідкових зав'язків між утворенням травми та несприятливими наслідками [Текст] : автореферат... д-ра мед. наук, спец.: 14.01.25 – судова медицина / В. Т. Воронов. – Х. : Харківський нац. мед. ун-т, 2019. – 42 с.

7. ІНФОРМАЦІЙНІ РЕСУРСИ

Посилання на сторінку освітнього компоненту в MOODLE –

<https://distance.knmu.edu.ua/course/view.php?id=178>

Положення про запобігання, попередження та врегулювання випадків, пов'язаних із сексуальними домаганнями і дискримінацією у ХНМУ
https://knmu.edu.ua/wp-content/uploads/2021/05/polog_sex.pdf

Положення про академічну доброчесність та етику академічних взаємовідносин в Харківському національному медичному університеті

https://knmu.edu.ua/wp-content/uploads/2021/05/polog_ad-1.pdf

Порядок проведення занять з поглибленого вивчення студентами Харківського національного медичного університету окремих дисциплін понад обсяг навчального плану https://knmu.edu.ua/wp-content/uploads/2021/05/poriad_pogl-vyv_dysc.pdf

Положення про Комісію з академічної доброчесності, етики та управління конфліктами ХНМУ https://knmu.edu.ua/wp-content/uploads/2021/05/polog_komis_ad.pdf

Положення про визнання результатів неформальної освіти в Харківському національному медичному університеті https://knmu.edu.ua/wp-content/uploads/2021/05/polog_neform_osv22.pdf

ІНКЛЮЗИВНА ОСВІТА:

https://knmu.edu.ua/wp-content/uploads/2024/02/polog_org_incl-suprov.pdf

АКАДЕМІЧНА ДОБРОЧЕСНІСТЬ:

https://knmu.edu.ua/wp-content/uploads/2021/05/polog_komis_ad.pdf

https://knmu.edu.ua/wp-content/uploads/2021/05/polog_grup_ad.pdf